

brak na stronie www informacji o istnieniu biblioteki cyfrowej, pewne dokumenty są udostępniane ze strony biblioteki w formie cyfrowej (w tym cztery tytuły czasopism oraz skrypty)

Biblioteka Główna Akademii Medycznej w Warszawie

<http://biblioteka.wum.edu.pl/>

brak biblioteki cyfrowej

Biblioteka Główna Uniwersytetu Medycznego w Lublinie

<http://bg.umlub.pl/>

brak biblioteki cyfrowej

Główna Biblioteka Lekarska

<http://www.gbl.waw.pl/>

brak kolekcji cyfrowej

Mgr inż. Witold Kozakiewicz

Mgr Bogumiła Bruc

Łódź - UM

**„ZAPRZYJAŹNIJ SIĘ Z BIBLIOTEKĄ” PROGRAM WARSZTATÓW
DLA PRACOWNIKÓW NAUKOWYCH
UNIwersytetu Medycznego w Łodzi**

Abstrakt

Postęp technologiczny, jaki dokonał się w ostatnich latach w dziedzinie rozwoju Internetu sprawił, że większość usług bibliotecznych jest lub może być świadczonych za pośrednictwem sieci. Ich wachlarz stale się powiększa, przez co czytelnik w coraz mniejszym stopniu odczuwa konieczność fizycznego kontaktu z biblioteką. Niestety, pomimo dostępu do szerokiego spektrum usług on-line, pracownik nie ma często świadomości tego, czym dysponuje jego macierzysta uczelnia, do jakich baz danych i narzędzi ma dostęp, a także jak efektywnie wykorzystać ich możliwości. W celu poprawy jakości pracy środowiska naukowego uczelni, oraz zwiększenia wykorzystania baz i zasobów w 2009 roku stworzyliśmy na platformie Moodle cykl warsztatów e-nauczania. Na podstawie analiz wykorzystania platformy, rozmów z pracownikami Uniwersytetu Medycznego i korzystając z doświadczeń innych ośrodków uruchomiliśmy projekt prowadzenia szkoleń bezpośrednio w jednostkach uczelni. Wystąpienie będzie przedstawieniem programu „Zaprzyjaźnij się z biblioteką” realizowanego w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi.

Ostatnie kilkanaście lat to gwałtowny rozwój technologii komputerowej i Internetu mający ogromny wpływ na dostępność źródeł informacji. Zauważa się bardzo szybkie odchodzenie od materiałów drukowanych na rzecz elektronicznych udostępnionych w sieci. Do dokumentów online ma dostęp większa liczba czytelników niż do publikacji drukowanych, umieszczonych na półkach bibliotecznych. Wychodząc naprzeciw oczekiwaniom i potrzebom Uniwersytet Medyczny w Łodzi asygnuje coraz więcej funduszy na zakup bieżących źródeł elektronicznych. Te bazy danych i kolekcje czasopism elektronicznych udostępniane są za pośrednictwem Biblioteki Głównej. Jednak ich ilość i różnorodność niesie ze sobą dodatkowe komplikacje. Użytkownicy informacji naukowej nie zawsze potrafią w pełni wykorzystać możliwości jakie oferują poszczególne serwisy, wiele czasu tracąc na samodzielne próby zapoznania się z odpowiednimi funkcjami systemów. Podjęliśmy się więc nowego zadania - przybliżenia pracownikom, studentom i doktorantom naszej Uczelni rozwijających się w błyskawicznym tempie nowoczesnych narzędzi elektronicznych niezbędnych do prowadzenia badań naukowych.

Postanowiliśmy, że przygotowujemy kursy z wykorzystaniem platformy szkoleniowej Moodle. Jest to skrót od angielskiego określenia "Modular Object Oriented Dynamic Learning Environment". Na decyzję o wyborze tej platformy wpłynęły następujące czynniki:

- Jest ona darmowa,
- Jest interaktywna i łatwa w użytkowaniu
- Daje szerokie możliwości konfiguracji, oraz posiada dużo dodatkowych modułów.
- Pozwala łatwo tworzyć i modyfikować zamieszczony tam materiał i rozszerzać go o nowe elementy
- Pozwala na szkolenie asynchroniczne, czyli jest dostępna o każdym czasie i w każdym miejscu.

Możliwości techniczne platformy edukacyjnej Moodle były prezentowane w naszej Uczelni w styczniu 2010 roku na warsztatach, które zorganizowali wspólnie dr Zdzisław Piotr Szkutnik, dziekan Wydziału Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Wyższej Szkoły Umiejętności Społecznych w Poznaniu oraz dr Ryszard Żmuda, dyrektor Biblioteki Głównej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi¹. Pod koniec 2009 roku uruchomiliśmy w bibliotece uczelnianej system przewodników w oparciu o tę platformę e-learningową. W ciągu ostatniego roku udostępniliśmy prawie 40 modułów szkoleniowych w ramach 15 kursów tematycznych dla pracowników i studentów naszej Uczelni wspomagających korzystanie z baz danych i zasobów bibliotecznych. Na platformie elektronicznego nauczania, oprócz obowiązkowych zajęć dydaktycznych

¹ Ryszard Ż m u d a : Warsztaty elektronicznego nauczania w Uniwersytecie Medycznym w Łodzi (28-29 I 2010 r.). *Forum Bibl. Med.* 2010 R. 3 nr 2 s. 449-458, 605-641.

z *Przypodobienia bibliotecznego* dla studentów I roku oraz materiałów z przedmiotu *Informacja naukowa* dla doktorantów, znajdują się także przewodniki po bazach danych. Podzielone są na kategorie tematyczne, np.: EndNote Web czy EMBASE, a te z kolei zawierają kilka prezentacji objaśniających użytkownikowi poruszanie się po danej bazie lub serwisie.

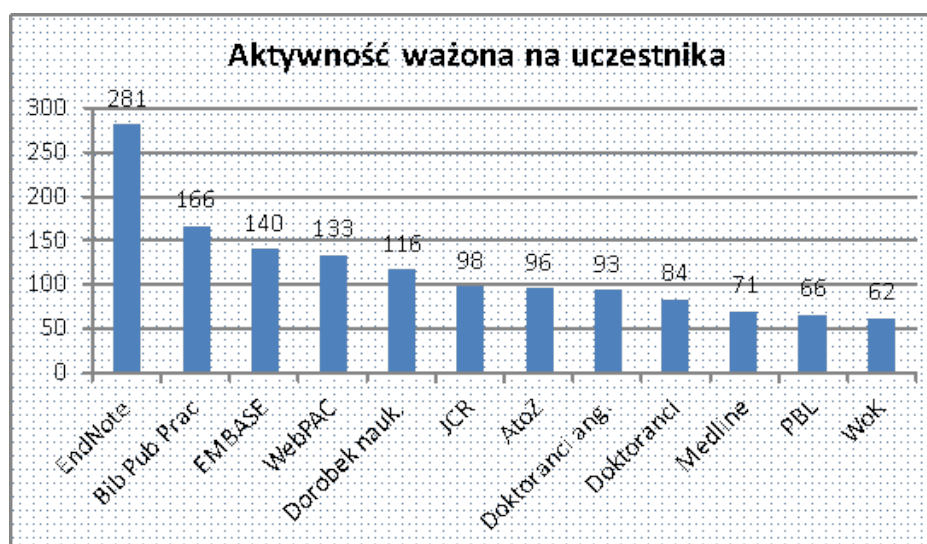

Rysunek 1. Przykład prezentacji z wykorzystaniem modułu „Slideshow”

Poszczególne moduły szkoleniowe zaprojektowaliśmy jako pokaz slajdów, przedstawiających krok po kroku metodykę korzystania ze źródeł elektronicznych. Obecnie na platformie dostępne są kursy poświęcone następującym zagadnieniom:

- Embase
- EndNote Web
- tworzenie alertów w PubMed
- tworzenie alertów czasopism w bazie Academic Search Complete
- tworzenie alertów w bazie Medline
- logowanie do platformy EBSCO
- Springer
- Web of Knowledge
- omówienie platformy EBSCO
- baza Medline
- *Journal Citation Reports*
- Polska Bibliografia Lekarska

- AtoZ - wyszukiwarka pełnotekstowych czasopism online
- katalog biblioteki WebPAC
- o platformie szkoleniowej

Inicjatywa spotkała się z pozytywnym odbiorem, ale zauważyliśmy, że same kursy internetowe to za mało. Materiały zamieszczane na stronach WWW nie są w stanie zastąpić w pełni kontaktów osobistych, warsztatów prowadzonych bezpośrednio z zainteresowanymi pracownikami. W 2010 roku przeprowadziliśmy w bibliotece, przy współpracy z wydawcami kilka szkoleń z obsługi baz danych, m.in. odbyły się dwa kilkugodzinne spotkania z przedstawicielem firmy Thomson Reuters dotyczące korzystania z bazy Web of Knowledge, *Journal Citation Reports* oraz z obsługi programu do zarządzania bibliografią EndNoteWeb.

Pomimo dość sporego zainteresowania platformą szkoleniową nie możemy jednak bazować wyłącznie na prezentacjach internetowych. Opinie wyrażane przez pracowników naszej uczelni wskazywały na to, że materiały zawarte na platformie są przydatne, ale nie są w stanie zastąpić spotkań i prezentacji prowadzonych bezpośrednio. W przypadku szkoleń prowadzonych przez wydawców, często trudno jest ustalić termin dogodny dla wszystkich, czasem zakres szkolenia nie odpowiada w pełni zapotrzebowaniu.

Naszą platformę i propozycje szkoleń dla pracowników mieliśmy okazję prezentować na 12 Konferencji EAHIL w Lizbonie w czerwcu 2010 roku². Mówiliśmy

² Bogumiła B r u c , Witold K o z a k i e w i c z : Online library tutorials - opportunity to improve users' literacy. EAHIL 2010 Lizbona 16-18.06.2010

wówczas o planach mających na celu szersze rozpowszechnienie i promocję kursów wśród kadry naukowej i studentów Uniwersytetu. Na tej samej konferencji był prezentowany projekt szkoleń dla pracowników realizowany w Karolinska University Hospital w Sztokholmie³. Projekt opierał się na stworzeniu swoistego menu ze szkoleniami, z którego poszczególne oddziały mogły wybierać i zamawiać tematy prezentacji.

Rysunek 3. Menu przygotowane przez pracowników Karolinska University Hospital

Postanowiliśmy przenieść ten pomysł na grunt naszego Uniwersytetu i przygotowaliśmy własne „menu”, zawierające tematy dotyczące obsługi baz danych oraz narzędzi wspomagających wyszukiwanie i zarządzanie wynikami. Ponadto znalazły się tam tematy ogólne, omawiające tendencje rozwoju systemów wyszukiwawczych, zmiany w polityce wydawniczej w obliczu kształtowania się modeli otwartej nauki, czy zagadnienia budowania cyfrowych zasobów wiedzy. Nasze „menu” zawiera propozycje

³ MarieK ä l l b e r g , Anneli M i n d e m o , Barbro W i s t r ö m , Natalia B e r g , Maria Å s b e r g
The Menu - not to eat but good to digest - How to improve hospital staff information literacy. EAHIL
2010 Lizbona 16-18.06.2010

15 tematów do wyboru z informacją o zakresie szkolenia oraz orientacyjnym czasie jego trwania. Program zatytułowany „Zaprzyjaźnij się z biblioteką” mieliśmy okazję prezentować na posiedzeniach Rad Wydziałów na przełomie 2010 i 2011 roku. Ponadto w ramach promocji projektu ukazała się publikacja w Biuletynie Informacyjnym Uniwersytetu Medycznego w Łodzi⁴. Lista tematów została udostępniona na stronie WWW biblioteki, przygotowaliśmy ulotki drukowane, a także informowaliśmy o programie w czasie zajęć z doktorantami. Inicjatywa spotkała się z pozytywnym odzewem środowiska naukowego. Otrzymaliśmy kilka zaproszeń od jednostek naszej uczelni do przeprowadzenia szkoleń i prezentacji. Ich zakres był zróżnicowany od pojedynczych spotkań poświęconych jednemu lub dwóm tematom, aż po cykl spotkań obejmujący wszystkie zagadnienia proponowane w „Menu” (5 spotkań po ok. 1,5h). Zwiększyła się także ilość indywidualnych konsultacji udzielanych w Oddziale informacji naukowej w bibliotece, a także zauważyliśmy wzrost zainteresowania warsztatami i prezentacjami organizowanymi przez wydawców.

Prezentacje i poradniki internetowe, a zwłaszcza spotkania i szkolenia przeprowadzane bezpośrednio, mają przede wszystkim podnieść umiejętności pracowników naszej uczelni w wyszukiwaniu informacji oraz korzystaniu z narzędzi do jej zarządzania. Ale te inicjatywy mają także drugie znaczenie. Tworzymy w świadomości środowiska naukowego uczelni obraz bibliotekarza, jako kompetentnego specjalisty w zarządzaniu wiedzą, wyszukiwaniu informacji oraz osoby, która kształci użytkowników systemu biblioteczno-informacyjnego uczelni. Te działania służą bibliotece w budowaniu wizerunku centrum kompetencyjnego

Pół roku prowadzenia takiej formy prezentacji zasobów bibliotecznych pozwala na przyjęcie założeń na kolejny rok akademicki. Zaobserwowaliśmy, że jedno spotkanie to zbyt mało, aby zaspokoić potrzeby pracowników, w większości przypadków otrzymywaliśmy zaproszenia na kolejne, lub pojawiało się sporo pytań po warsztatach.

Konieczna jest agresywniejsza promocja, planujemy powtórzyć na początku roku prezentacje na Radach Wydziałów. Mile widziane są dodatkowe materiały drukowane przygotowywane na prezentacje – miniporadniki.

W nowym menu planujemy zmienić sformułowania niektórych tematów oraz wprowadzić nowe dania m. in. związane z tworzeniem indeksów cytowań oraz z analizą i oceną dorobku naukowego jednostki. W przypadku dłuższych spotkań chcemy większy nacisk położyć na praktyczne ćwiczenia, zachęcamy pracowników do przynoszenia własnych laptopów na prezentację, organizujemy dostęp bezprzewodowy w miejscu spotkania. Szansą na uatrakcyjnienie form prezentacji będzie planowany upgrade platformy Moodle do wersji 2.0.

⁴ Bogumiła B r u c , Witold K o z a k i e w i c z : „Zaprzyjaźnij się z biblioteką” – Nowe formy doskonalenia użytkowników naukowej informacji medycznej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi. *Biul. Inf. UM w Łodzi* 2011 Vol. 4 nr 1 s. 21-25

Zakres prac związany z przygotowywaniem materiałów szkoleniowych on-line, oraz z prowadzeniem warsztatów jest na tyle duży, że powinna się tym zająć przynajmniej jedna osoba na stałe. Zainteresowanie szkoleniami przeprowadzanymi na terenie jednostki zwiększa się, otrzymujemy coraz więcej zaproszeń. Spotykamy się z bardzo pozytywnymi komentarzami, czasem nasi słuchacze są wręcz zaskoczeni możliwościami, jakie dają nowoczesne narzędzia oraz poziomem naszej wiedzy na ten temat. Tego typu reakcje tylko utwierdzają nas w przekonaniu, że była to dobra inicjatywa i że należy ją kontynuować i rozwijać, a prezentacja naszych kompetencji buduje pozytywny wizerunek nowoczesnego bibliotekarza i pracownika informacji naukowej.

  	
Zaprzyjaźnij się z Biblioteką	
Co nowego na stronie biblioteki uczelnianej Prezentacja nowej strony internetowej. W jaki sposób się po niej poruszać i odszukać interesujące się informacje 5 min.	Web of Knowledge Platforma zawierająca takie bazy jak Journal Citation Reports, Web of Science oraz Medline. Zdemonstrujemy w jaki sposób utworzyć raport cytowań czy sprawdzić Impact Factor wybranego czasopisma 30 min.
Nowości w naukach medycznych Zaprezentujemy jak efektywnie można dodać się do ostatnich zdobyczy wiedzy z dziedziny Twoich zainteresowań – np. My NCBI, PubMed, eTOC, oraz alerty. 30 min.	EMBASE Znajdź informacje z zakresu farmakologii i toksykologii. 20 min.
Znajdź swoje ulubione czasopisma i pełne teksty artykułów Poprzez wykorzystanie wyszukiwarki AtoZ oraz dostęp do pełnych tekstów z baz bibliograficzno-pełnotekstowych 20 min.	Google jaki jest każdy widzi Prezentacja serwisów specjalistycznych, a w szczególności Scholar i Books 15 min.
Jak znaleźć trafne tematy wyszukiwawcze i wykorzystać je w PubMed – podstawy Rezultat wyszukiwań zależy od właściwego wpisania słów kluczowych. Pokazemy różne strategie wyszukiwania w PubMed 20 min.	Open Access Model publikacji Open Access, zasady polityki wydawniczej, Czasopisma Open Access 30 min.
Lekarze, farmaceuci, pielęgniarzy... Dotknijemy tę prezentację do Twoich potrzeb, zasugerujemy najbardziej potrzebne informacje 40 min.	Wyszukiwarki Deep Web Poruszanie się po ukrytych zasobach internetu 15 min.
Polska Bibliografia Lekarska Wykorzystaj możliwości polskiej bibliograficznej bazy medycznej 20 min.	Web 2.0 w działalności naukowej Narzędzia do współpracy i dzielenia się informacją w nauce 30 min.
EndNote Web – co to jest i do czego służy Jest menedżerem bibliografii, który pozwala na stworzenie swojej własnej bazy bibliograficznej i wykorzystanie jej w trakcie planu publikacji. 30 min.	Repozytoria cyfrowe Repozytorium instytucjonalne jako narzędzie do zbierania i upowszechniania własnego dorobku naukowego 20 min.
	Biblioteki cyfrowe Wprowadzenie do tematu. Digitalizacja, przykłady bibliotek cyfrowych w Polsce i na świecie 15 min.
Kontakt: Bogumiła Bruc email: bogumila.bruc@umed.lodz.pl; tel. 42-677-92-79 Witold Kozakiewicz email: witold.kozakiewicz@umed.lodz.pl; tel. 42-677-92-81	

Rysunek 4. Menu programu „Zaprzyjaźnij się z Biblioteką”